

Afganistan

Afganistan’a Özgü Aylık Menşe Ülke Bilgisi (MÜB) Güncellemesi

Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu

Temmuz 2025

İçindekiler

Afganistan’da Genel Güvenlik Durumu Değerlendirmesi ve İnsan Hakları Sorunları.....	2
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	2
Yargı Organları	3
Devlet Kurumları	3
Sivil Toplum Kuruluşları.....	6
Medya	7
Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu, Sınır Ötesi Hareketler ve Gelişmeler	9
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	9
Devlet Kurumları	10
Sivil Toplum Kuruluşları.....	10
Medya	11
Araştırma Kurumları.....	11

Afganistan'da Genel Güvenlik Durumu Değerlendirmesi ve İnsan Hakları Sorunları

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), *Afganistan İnsani Durum Raporu No.6 (1 Ocak - 30 Haziran 2025)*, 31 Temmuz 2025:**

<https://www.unicef.org/documents/afghanistan-humanitarian-situation-report-no-6-1-jan-30-june-2025>

Afganistan halkı, on yıllardır süren çatışmalar, kökleşmiş yoksulluk, iklim kaynaklı şoklar, büyük nüfus artışı ve özellikle kadınlar ve kız çocukları için artan koruma riskleri ile tanımlanan ciddi bir insani krizle karşı karşıya olmaya devam etmektedir. 2025 yılında, nüfusun yüzde 50'den fazlası - 12 milyon çocuk dahil olmak üzere yaklaşık 23 milyon kişi - insani yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bu yardım hızla azalmaktadır.

- **Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (CEDAW), *Afganistan'ın dördüncü dönem raporuna ilişkin sonuç gözlemleri*, 10 Temmuz 2025:**

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FC%2FAFG%2FCO%2F4&Lang=en

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Afganistan'ın Sözleşme'nin 18. maddesi uyarınca sunduğu 4. dönem raporuna ilişkin sonuç gözlemlerinde, Afganistan'daki kadınların maruz kaldığı sistematik ayrımcılık, özellikle de kesişen ayrımcılık biçimleri konusunda ciddi endişelerini dile getirmiştir. Komite, kırsal kesimde yaşayan kadınların artık araziye, mirasa, finansal krediye veya kırsal kalkınma ile ilgili karar alma süreçlerine erişiminin olmadığını endişeyle belirtmiştir.

Komite, hem cinsiyet hem de etnik köken nedeniyle yapısal dışlanma, cinsiyete dayalı şiddet ve eğitimden mahrum bırakılma ile karşı karşıya olan özellikle kırsaldaki Hazara, Tacik ve Özbek kadınların maruz kaldığı kesişen ve çoklu ayrımcılık biçimleri; sistematik ihmal, adalete erişim eksikliği ve yeterli destek sistemleri olmadan istismar ve terk edilme riskinin artmasıyla karşı karşıya kalan engelli kadınlar; devletin göz yumduğu cinsiyete dayalı şiddet, gasp, keyfi gözaltı, insanlık dışı muamele ve zorla sürgüne maruz kaldıkları bildirilen lezbiyen, biseksüel, transseksüel ve interseks kadınlar; sosyal korumaya erişimi olmayan ve mahrem şartlarının ayrımcı bir şekilde uygulanması nedeniyle insani yardımdan mahrum kalan, erkek vasisi olmayan dul ve bekar kadınlar; özellikle gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşayan, kronik gıda güvensizliği, sanitasyon eksikliği ve resmi destek mekanizmalarından tamamen dışlanma ile karşı karşıya kalan ülke içinde yerinden edilmiş kadınlar; ve Eylül 2023'ten bu yana İran İslam Cumhuriyeti ve Pakistan'dan Afganistan'a gelen ve "yasal görünmezlik", belge eksikliği, ayrımcı sosyal kontroller ve cinsiyete duyarlı yeniden entegrasyon programlarının yokluğu ile karşı karşıya kalan, aralarında birçok kadın ve kız çocuğunun da bulunduğu 3 milyondan fazla geri dönen konusunda özellikle endişe duymaktadır.

- **Birleşmiş Milletler Küresel İletişim Direktörlüğü (UN DGC), *Genel Kurul Afganistan'a Sürekli Destek Vermeyi Taahhüt Eden Kararı Kabul Etti*, 7 Temmuz 2025:**

<https://press.un.org/en/2025/ga12694.doc.htm>

7 Temmuz 2025 tarihinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, ülkedeki insani krizin derinleşmesi, geri dönenlerin sayısındaki artış ve onlarca yıl süren çatışmaların kalıcı etkileri devam ederken, Afganistan'ın insan haklarına riayet etmesi, uluslararası hukuka bağlı kalması ve terörizmle mücadele konusunda kararlı adımlar atması çağrısında bulunan bir karar kabul etmiştir. Söz konusu kararda,

Genel Kurul, Taliban tarafından Afganistan'daki tüm kadın ve kız çocuklarına yönelik ciddi, kötüleşen, yaygın ve sistematik baskılara dair "derin endişesini" ifade etmiş; bu baskıların, kurumsallaşmış bir ayrımcılık, tecrit, insan onuruna saygısızlık ve kadınlar ile kız çocuklarının dışlanması sistemini hayata geçirdiğini vurgulamıştır. Afganistan'daki genel güvenlik koşullarında bazı iyileşmelerin kaydedildiğini not etmekle birlikte, Genel Kurul aynı zamanda devam eden şiddet eylemleri ve El-Kaide ile Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) gibi terörist grupların varlığına ilişkin kaygılarını da dile getirmiştir.

Yargı Organları

- **Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), *Afganistan Durumu: ICC Ön İnceleme Dairesi II, Hibetullah Ahundzade ve Abdülhakim Hakkani hakkında tutuklama emri çıkardı*, 8 Temmuz 2025:**

<https://www.icc-cpi.int/news/situation-afghanistan-icc-pre-trial-chamber-ii-issues-arrest-warrants-haibatullah-ahundzada>

8 Temmuz 2025 tarihinde, Uluslararası Ceza Mahkemesi İkinci Ön Yargılama Dairesi, Afganistan'daki durumla ilgili olarak, 15 Ağustos 2021 tarihinden bu yana Afganistan'da fiili otoriteyi elinde bulunduran Taliban'ın Yüce Lideri Hibetullah Ahundzade ve Taliban'ın Başyargıcı Abdülhakim Hakkani hakkında tutuklama emri çıkarmıştır. Daire, Hibetullah Ahundzade ve Abdülhakim Hakkani'nin, kız çocukları, kadınlar ve Taliban'ın cinsiyet, cinsiyet kimliği veya ifadesi hakkındaki politikalarına uymayan diğer kişiler ile siyasi gerekçelerle "kız çocukları ve kadınların müttefikleri" olarak algılanan kişilere karşı, Roma Statüsü'nün 7(1)(h) maddesi uyarınca cinsiyet temelinde zulüm suçunu emrederek, teşvik ederek veya talep ederek işlediklerine inanmak için makul gerekçeler bulunduğu karar vermiştir. Bu suçların, Taliban'ın 15 Ağustos 2021 tarihinde iktidarı ele geçirmesinden bu yana Afganistan topraklarında işlendiği ve en az 20 Ocak 2025'e kadar devam ettiği düşünülmektedir.

II. Ön Yargılama Dairesi, Taliban'ın Afganistan'daki sivil halkın temel hak ve özgürlüklerini ciddi şekilde ihlal eden bir hükümet politikası uyguladığını, bu politikanın cinayet, hapis, işkence, tecavüz ve zorla kaybolma gibi eylemlerle bağlantılı olduğunu değerlendirmiştir. Taliban, halkın tamamına belirli kurallar ve yasaklar getirmiş olmakla birlikte, özellikle kız çocuklarını ve kadınları cinsiyetleri nedeniyle hedef almış ve onları temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakmıştır. Taliban bilhassa kararnameler ve fermanlar aracılığı ile kız çocuklarını ve kadınları eğitim, mahremiyet ve aile hayatı haklarından ve hareket, ifade, düşünce, vicdan ve din özgürlüklerinden ciddi şekilde mahrum bırakmıştır. Ayrıca, cinsellik ve/veya cinsiyet kimliğinin belirli ifadeleri Taliban'ın cinsiyet politikasıyla uyumsuz olduğu gerekçesiyle diğer kişiler de hedef alınmıştır. Dahası, Daire, bu politikalara karşı çıktığı düşünülen kişilerin, Taliban tarafından, pasif olarak veya ihmal yoluyla dahi, hedef alındığını tespit etmiştir. Buna, siyasi muhalifler olarak görülen ve "kız çocuklarının ve kadınların müttefikleri" olarak tanımlanan kişiler de dahildir.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 28 Temmuz 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw31-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Kabil'de kadın ve kız çocuklarına yönelik yeni bir tutuklama dalgasının Taliban lideri Hibetullah Ahundzade'nin doğrudan emriyle başlatıldığı bildirilmiştir. Kampanya, bu amaçla Kabil'e gittiği söylenen Taliban'ın Kandehar valisi Molla Şirin tarafından denetlenmektedir. Şirin'in varışından kısa bir süre sonra, sözde Faziletin Teşviki Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı yetkililerinin katıldığı üst düzey bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantı, başkentte kadınlar için katı kıyafet kurallarının getirilmesine

odaklanmıştır. Bu arada, Kandehar'daki Faziletin Teşviki Bakanlığı'nın yeni bir talimatı, kamu ve özel sektörde çalışan kadınların “mahrem kartı” taşımalarını şart koşturur. Bu kart, çalışma saatleri içinde yetkili bir erkek refakatçinin (genellikle eş, baba, kardeş veya oğul) varlığını ve kimliğini belgelemektedir.

Medya haberlerine göre Taliban, onlarca yıldır Taliban üyelerine akıl hocalığı yapan tanınmış din adamı Abdul Sami Ghaznawi'yi tutuklayarak hapis cezasına çarptırmıştır. Taliban askeri mahkemesi, 23 Temmuz 2025 tarihinde, bir fetvada Pakistan'a karşı cihat çağrısı yaptığı ve Taliban'ın kız çocuklarının eğitimini yasaklamasını kamuoyunda eleştirdiği gerekçesiyle Ghaznawi'yi 45 gün hapis cezasına çarptırmıştır.

Ayrıca Taliban, geçen ay birkaç vilayette (Kabil, Gazni, Herat, Lagman, Kandehar ve Sar-e-Pol dahil) sosyal medyada “İslam'a aykırı” içerik yayınladıkları iddiasıyla en az yedi gazeteci dahil olmak üzere düzinelerce kişiyi tutuklamıştır. Taliban'ın, sosyal medyadaki çevrimiçi faaliyetleri izlemek ve denetlemekle görevli özel bir dijital gözetim birimi kurduğu söylenmektedir. Bu bağlamda, Faziletin Teşvik Bakanlığı, “Batılı içerik” içeren yabancı televizyon dizilerini çevirip dublajlamakla suçlanan iki kişinin tutuklandığını duyurmuştur. Bu kişilerin yabancı medya ile de bağlantıları olduğu söylenmektedir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 21 July 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw30-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=4

Taliban'ın, Eylül 2024'te kabul edilen “fazilet yasasını” tanıtmak için, özellikle kadınları hedef alan bir kamuoyu bilinçlendirme kampanyası başlattığı söylenmektedir. Muhtemelen bu kampanyanın bir parçası olarak, başkent Kabil'in çeşitli yerlerinde (Shar-e Naw, Dasht-e Barchi ve Qala-e-Fathullah dahil) polis memurları ve Faziletin Teşviki Bakanlığı çalışanları tarafından, bazıları çocuklarının önünde, restoranlarda veya alışveriş merkezlerinde birçok kadın gözaltına alınmıştır ve önce yerel karakollara, ardından merkezi güvenlik tesislerine götürülmüştür. Bu kadınların erkek gözetimi (mahrem) olmadan seyahat ettikleri veya peçe (hijab) takmadıkları belirtilmektedir. Birkaç kadının aile üyeleri, Taliban yetkililerinin kızlarının veya kız kardeşlerinin serbest bırakılması için ödeme talep ettiklerini söylemiştir. Bazı kadınların hala gözaltında olduğu bildirilmektedir.

Yerel kaynaklara göre, Taliban, Kabil Politeknik Üniversitesi'nden en az 23 öğretmen ve personeli işten çıkarmıştır. Son işten çıkarmalar, Mayıs 2025'te düzinelerce erkek ve kadın çalışanın üniversiteden işten çıkarılmasının ardından gelen bir işten çıkarma dalgasının ardından gerçekleşmiştir. Bu hareket, Taliban lideri Hibetullah Ahundzade'nin emriyle Taliban hükümeti tarafından açıklanan kamu sektörü işlerinde %20'lik bir azalma ile aynı zamana denk gelmektedir. Öte yandan, Afganistan'ın Paktika vilayetindeki bir Taliban mahkemesinin, Jalazo köyünden (Jani Khel bölgesi) bir öğretmeni küfür suçundan ölüm cezasına çarptırdığı bildirilmiştir. Haberlere göre, öğretmen öğrencilerine dini eğitimin önemli olduğunu, ancak modern eğitimin daha önemli olduğunu söylediği için tutuklanmıştır. Yerel kaynaklara göre, Kabil'deki Taliban yetkilileri, iki kişiyi Hristiyanlığı yaymak suçlamasıyla tutuklamıştır. Tutuklananların üzerinde birkaç Hristiyan kitabı bulunduğu iddia edilmektedir.

Kuzeydeki Bedahşan (Rag ilçesi, Zolzema köyü) ve Tahar (Rustaq ilçesi) illerinde kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından düzenlenen ayrı saldırılarda en az beş kişi öldürülmüştür. Afgan güvenlik güçlerinin eski bir üyesi, Host-Gardez otoyolunda kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından vurularak öldürülmüştür.

Önceki hükümet döneminde Kohistan bölgesinde Taliban karşıtı milislerin eski komutanı olan ve aynı zamanda Tacik kökenli Jamiat-e Islami partisiyle bağlantılı olduğu söylenen bir kişi, İran'dan memleketine döndükten sonra kuzeydeki Faryab vilayetinde silahlı bir saldırıda öldürüldüğü bildirilmiştir. Afgan sınır güçlerinin eski bir üyesinin, Host vilayetinin Mandozi bölgesinde kimliği bilinmeyen saldırganlar tarafından vurularak öldürüldüğü bildirilmiştir. Neredeyse tüm cinayetlerde kurbanların, motosikletli maskeli kişiler tarafından vurulduğu bildirilmiştir. Taliban, cinayetlerin hiçbirine ilişkin yorum yapmamış ve hiçbir grup sorumluluğu üstlenmemiştir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 14 Temmuz 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw29-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Taliban savaşçıları, Pençşir'den gelen Ulusal Direniş Cephesi (NRF) komutanlarını, Malam-Khak dağlık bölgesinde (Pençşir vilayeti) birkaç gün gözaltında tutarak sorguladıktan sonra infaz etmiştir. Olay, 6 Temmuz 2025 tarihinde NRF tarafından sosyal medyada yayınlanan bir gönderide doğrulanmıştır. Eski Afgan hükümeti altında görev yapmış iki eski askeri personel, Kunar ve Cevizcan vilayetlerinde ayrı olaylarda öldürülmüştür.

Yerel kaynaklara göre, 4 Temmuz 2025 tarihinde, Zebak (Bedahşan vilayeti) bölgesinde Aga Khan Vakfı kalkınma örgütünün din işleri departmanı başkanı Fazl Ahmad Paez, kimliği bilinmeyen silahlı kişiler tarafından vurularak öldürülmüştür. Bu, son aylarda İsmaili cemaati üyelerine yönelik ikinci hedefli cinayettir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 27 Ocak 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw05-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Medya raporlarına göre, 26 Ocak 2025 tarihinde Kabil'in Shar-e Naw bölgesinde bir patlama meydana geldi. Daha fazla ayrıntı veya yorum bildirilmedi. 25 Ocak 2025 tarihinde, Taloqan'da (Tahar vilayeti) Taliban valisinin ofisi önünde bir intihar saldırısı gerçekleşti. Saldırıda birkaç Taliban üyesi öldü veya yaralandı. Saldırıyı üstlenen olmadı. 21 Ocak 2025 tarihinde, Tahar vilayetinde bir Çin vatandaşı, Irak ve Şam İslam Devleti Horasan Vilayeti (İŞİD-HV) üyeleri tarafından öldürülmüştür.

26 Ocak 2025 tarihinde yayınlanan medya raporlarına göre, silahlı muhalefetle işbirliği yaptıkları iddiasıyla ülke genelinde sekiz kişi Taliban tarafından tutuklandı ve öldürüldü. 24 Ocak 2025 tarihinde Taliban, film yapımcısı Sayed Rahim Saidi'yi propaganda yaymakla suçlayarak üç yıl hapis cezasına çarptırdı. Ayrıca, Ulusal Uzlaşma Yüksek Konseyi eski başkanı Abdullah Abdullah'ın danışmanı, 18 Ocak 2025'te Pençşir vilayetinde Abdullah'ın eski koruması tutuklandıktan sonra, 21 Ocak 2025'te oğluyla birlikte Kapisa vilayetinde tutuklanmıştır.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 7 Temmuz 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw28-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=7

Yerel Taliban kaynaklarına göre, Iraş ve Şam İslam Devleti Horasan Vilayeti (ISPK) üyesi iki kişi Manogi bölgesinde (Kunar vilayeti) Taliban tarafından başları kesilerek öldürülmüştür.

1 Temmuz 2025 tarihli medya haberlerine göre, yerel Talibanın protestolar sırasında ateş açması sonucu Khash bölgesinde (Bedahşan vilayeti) çiftçiler, bir kadın ve bir genç kız dahil en az sekiz sivil hayatını kaybetmiş, 27 kişi ise yaralanmıştır. Olay, yerel halk arasında daha fazla kargaşaya yol açmıştır. Halk, Faizabad ve Baharak'a giden yolları kapatmış ve ilçe idare binasına baskın düzenleyerek binanın bazı kısımlarına zarar vermiştir. Sonuç olarak en az 37 kişi tutuklanmıştır. Şiddet, Taliban birliklerinin afyon tarlalarını yok etmek için bölgeye gönderilmesinden sonra başlamıştır. Bedahşan vilayetinde, afyon tarlalarının yok edilmesi konusunda Taliban ile yerel çiftçiler arasında sık sık çatışmalar yaşanmaktadır.

2025 yılında Taliban, birkaç vilayette (Kabil, Herat, Belh, Bamyan ve Gazni) Şii Muharrem ayı ritüellerini ciddi şekilde kısıtlamıştır ve fotoğraf çekmeyi yasaklamıştır. Yerel sivillerin ifadesine göre, bu yılki kısıtlamalar önceki yıllara göre daha katıdır. 30 Haziran 2025 tarihinde, Taliban'ın Muharrem festivali için yas çadırlarını kaldırmaya çalışması üzerine, çoğunlukla Şii Hazara'ların yaşadığı Herat'ın Jebrael ve Kore Milli ilçelerinde ayaklanmalar başlamıştır. Taliban, çadırların izin verilen alanların dışında kurulduğunu düşünmüş ve yas tutanların direnişiyle karşılaşmıştır. Taliban daha sonra onlara ateş açarak en az iki kişiyi yaralamıştır. Tanıklara göre, yas bayrakları ve afişleri Taliban yetkilileriyle önceden görüşülerek belirlenmiş yerlere yerleştirilmişti. Taliban savaşçıları daha sonra yas bayraklarını ve çadırlarını söküp kaldırmış; birkaç yas tutan kişi de tutuklanmıştır.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), AFJC 7 gazeteci ve medya aktivistinin gözaltına alınmasını kınadı, derhal serbest bırakılmalarını ve medyaya yönelik baskıların sona erdirilmesini talep etti, 29 Temmuz 2025:**

<https://afjc.media/english/index.php/news/press-release/afjc-condemns-detention-of-7-journalists-and-media-activists-calls-for-immediate-release-and-end-to-media-repression>

23 Temmuz 2025 tarihinde, bir gazeteci ve iki medya aktivisti, “karma cinsiyet eğitim kursları düzenlemek” ve “ahlaksızlığı teşvik etmek” suçlamalarıyla gözaltına alınmış ve ofis ekipmanlarına el konulmuştur. Bu kişilerin, bilinmeyen bir Genel İstihbarat Müdürlüğü (GDI) gözaltı merkezinde tutuldukları sanılmaktadır. 22 Temmuz 2025'te, bir kişi, sürgündeki medya kuruluşları için haber siteleri tasarladığı ve bakımını yaptığı suçlamasıyla GDI ve ahlak polisi tarafından Kabil'in Karte-e-3 bölgesinde gözaltına alınmıştır. Yerel bir gazeteci, bu kişinin GDI gözaltı merkezine nakledildiğini doğrulamıştır. 15 Temmuz 2025'te yetkililer, medya yapım şirketi “Pixel”in ofislerine baskın düzenleyerek şirketin genel müdürü Nawid Ahmad Asghari ve yardımcısı Motashaq Ahmad Halimi'yi gözaltına almıştır. Kameralar, bilgisayarlar ve sabit diskler dahil olmak üzere ekipmanlara el konulmuştur. 7 Temmuz 2025'te, özel bir medya kuruluşu için çalışan başka bir gazeteci, vilayet yetkililerinden önceden izin almadan haber yaptığı ve Taliban yetkililerine karşı propaganda yaptığı iddiasıyla bir vilayette gözaltına alınmıştır. Gazeteci, yerel yetkililerin garantisiyle iki gün sonra serbest bırakılmıştır, ancak bu olay medya özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların devam ettiğini göstermektedir.

- **İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Afgan Kadınlar Bedensel Özerklik için Mücadeleye Devam Ediyor, 27 Temmuz 2025:**

<https://www.hrw.org/news/2025/07/27/afghan-women-continue-to-fight-for-bodily-autonomy>

16 Temmuz 2025'ten bu yana Taliban, Afganistan'ın başkenti Kabil'de Taliban'ın kıyafet kurallarını ihlal ettikleri iddiasıyla düzinelerce kadın ve kız çocuğu tutuklamıştır. Bu tutuklamalar, Taliban'ın kadınların özerkliğine yönelik acımasız saldırılarının bir başka örneği olup, Afganistan'daki kadın ve kız çocukları arasında korku ve sindirme ortamı yaratmaktadır.

Tutuklamalar, Taliban'ın Ağustos 2024'te çıkardığı, kadınların kamuya açık yerlerde her zaman yüzleri dahil olmak üzere vücutlarını tamamen örtmelerini gerektiren “ahlaksızlığın önlenmesi ve faziletin teşviki” kararnamesinin uygulanmasını daha da derinleştirmiştir. Kadınların bedenlerini ve kimliklerini kontrol ederek egemenliğini ortaya koyan ve ataerkil iktidarı pekiştirmeye çalışan Taliban, Afganistan'da cinsiyetçi bir ahlaki otorite olarak hareket ederek kadınları ve kız çocuklarını kamusal yaşamdan daha da uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Bu, Afgan kadın hakları savunucuları ve Birleşmiş Milletler uzmanlarının “cinsiyet ayrımcılığı” olarak adlandırdığı daha geniş bir sistemin parçasıdır. Kadınlar, istihdam, eğitim ve hareket özgürlüğünden mahrum bırakılarak evlerine hapsedilmektedir. Kadınlar bu kadın düşmanı kurallarla başa çıkmanın yollarını her bulduklarında, Taliban daha sert önlemler almaktadır. Taliban, “uygunsuz başörtüsü” iddiasıyla kadınları ve kız çocuklarını tutuklayarak fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamakta, kadınların özerkliğini sistematik olarak ortadan kaldırmayı ve kadınların tam itaatini sağlamayı amaçlamaktadır.

- **Malala Fonu (Malala Fund), İran binlerce kadın ve kız çocuğunu Taliban'ın cinsiyet ayrımcılığına geri gönderiyor, 16 Temmuz 2025:**

<https://malala.org/news-and-voices/iran-is-deporting-thousands-of-women-and-girls-back-into-the-talibans-gender>

Malala Fonu, 16 Temmuz 2025 tarihli basın açıklamasında, İran hükümetinin on binlerce Afganistanlıyı Taliban kontrolündeki Afganistan'a zorla geri göndermekle ilgili kararının, uluslararası mülteci hukuku kapsamındaki geri göndermeme ilkesini ihlal eden ve insan onuruna ve küresel dayanışmaya açıkça aykırı olan doğrudan bir zarar verme eylemi olduğunu belirtmiştir.

Açıklamaya göre, sınır dışı edilen birçok Afgan, sürgünde hayatlarını, ailelerini ve topluluklarını kurmuş durumdadır. Aralarındaki kadınlar ve kız çocukları için, zorla geri gönderilmek, haklarını ortadan kaldıran ve geleceklerini yeniden inşa etme şansını ellerinden alan bir rejimin ellerine geri teslim edilmeleri anlamına gelmektedir. Aralarında insan hakları aktivistleri, eğitimciler ve Taliban'ın cinsiyet ayrımcılığına karşı sesini yükselten protestocular da bulunmaktadır. Bu kadınlar için sınır dışı edilme, sadece cinsiyete dayalı bir zulüm değil, aynı zamanda direnişlerinin cezalandırılması anlamına da gelmektedir ve onları işkence, hapis, cinsel şiddet ve diğer ağır ihlallere maruz kalma riskine sokmaktadır.

Medya

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Afganlar Arasında İntiharların Artışından Taliban Kısıtlamaları Sorumlu Tutuluyor, 29 Temmuz 2025:**

<https://www.rferl.org/a/taliban-restrictions-fueling-suicides-afghans/33486028.html>

Afgan medyası, yerel gazeteciler, aktivistler ve RFE/RL ile konuşan bölge sakinlerine göre, Taliban'ın Ağustos 2021'de yeniden iktidara gelmesinden bu yana Afganistan'da, özellikle genç nesiller arasında intihar girişimleri ve intihar oranları artmaktadır. Afganistan'da intihar oranlarına ilişkin resmi bir veri bulunmamakta ve Kabil'deki yetkililer bu konuyla ilgili bilgi taleplerine yanıt vermemektedir.

Araştırmacı gazetecilikle tanınan popüler Afgan yayın organı Etilaat Roz, Nisan 2022 ile Nisan 2023 arasında ülkede en az 213 intihar vakası meydana geldiğini bildirmiştir. Ertesi yıl, Taliban liderliğindeki İçişleri Bakanlığı 360 intihar vakası kaydettiğini açıklamış ve bu durumdaki artış eğilimini ortaya koymuştur.

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Taliban'ın Kadın Sığınma Evlerini Kapatması Afgan Kadınları İstismara Açık Hale Getiriyor, 9 Temmuz 2025:**

<https://www.rferl.org/a/afghanistan-women-shelter-safe-house-taliban/33467619.html>

Uluslararası barış gücü birliklerinin denetiminde geçen yirmi yıllık görece istikrarlı dönemin ardından Taliban'ın Ağustos 2021'de iktidarı ele geçirmesinden bu yana, ülkenin Batı destekli önceki hükümeti döneminde faaliyet gösteren 26 kadın sığınma evinin neredeyse tamamı kapatılmıştır. Taliban'ın 2021 yazında Afganistan'ın şehirlerini ele geçirmesiyle birlikte, birçok kadın sığınma evi misilleme korkusuyla kapılarını kapatmaya başlamıştır. Çoğu durumda, sığınma evi çalışanları hassas belgeleri yakıp, barındırdıkları kadınlarla birlikte kaçmıştır. Taliban Afganistan'da yeniden iktidara gelmeden önce bile, kadın sığınma evleri bu son derece muhafazakar ve ataerkil ülkede şiddetli eleştirilere maruz kalmaktaydı.

Zorla evlilikler norm haline gelmiştir ve Afganistan'daki kadın intihar oranı dünyanın en yüksek oranları arasındadır. Aile içi şiddet ise ülkede sıradan bir durumdur. Zorla evlilikler normal karşılanmaktadır ve Afganistan'daki kadın intihar oranı dünyanın en yüksek oranları arasındadır. Bazıları kamuoyunun dikkatinden kaçmak için tamamen çevrimdışı çalışan sığınma evleri yetkilileri, açık kalarak çalışanları ve hizmet alanları Taliban'ın olası misillemelerine maruz bırakmakla, kapatarak kadınları istismarcı ailelerine geri göndermek arasında zorlu bir seçimle karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir.

Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu, Sınır Ötesi Hareketler ve Gelişmeler

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *İran-Afganistan Geri Dönüşleri Acil Durum Müdahalesi (30 Temmuz 2025 itibarıyla), 31 Temmuz 2025:***

<https://data.unhcr.org/en/documents/download/117853>

30 Temmuz 2025 itibarıyla, 20 Mart 2025 tarihinden bu yana yaklaşık 1,48 milyon Afgan İran'dan geri dönmüş ve yıl başından bu yana 1,76 milyondan fazla kişi geri dönmüştür. Böylece, 2025 yılında İran ve Pakistan'dan geri dönenlerin toplam sayısı 2,1 milyonu aşmıştır.

İran'dan Afganistan'a günlük dönüşler 13 Haziran 2025 tarihinden sonra keskin bir artış göstermiş, 25 Haziran 2025 tarihinden sonra ise daha da keskin bir artış gözlemlenmiştir. Ancak, son iki hafta içinde bu eğilimde bir düşüş görülmüştür. 24-30 Temmuz 2025 tarihleri arasında, günlük ortalama geri dönüş sayısı 11.300 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, önceki haftaki 15.700 sayısına göre %28'lik bir düşüşe işaret etmektedir. Bu düşüşe rağmen, mevcut seviye, günlük ortalamanın yaklaşık 3.500 olduğu 2025 yılının ilk çeyreğine göre önemli ölçüde yüksek kalmaya devam etmektedir.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Afganistan Durumu: İran ve Pakistan'dan Afganistan'a Geri Dönüşler Acil Durum Güncellemesi #2, 25 Temmuz 2025:***

<https://data.unhcr.org/en/documents/details/117731>

1 Nisan ile 24 Temmuz 2025 tarihleri arasında, yaklaşık 50.300 sınır dışı edilmiş kişi (%17) dahil olmak üzere 296.000 Afganistanlı geri dönmüştür. Belgesizler çoğunluğu oluştururken (%69), bunları Afgan Vatandaşlık Kartı (ACC) sahipleri (%17) ve Kayıt Belgesi (PoR) sahipleri (%14) takip etmektedir. PoR kartı sahiplerinin geri dönüş yüzdesi, Nisan 2025'te %6 iken Temmuz 2025'te %27'ye yükselmiştir.

Mülteciler, hükümet yetkililerinin daha sıkı uygulamaları ve muson yağmurlarının etkileri arasında artan baskılarla karşı karşıyadır: Kolluk kuvvetleri tarafından taciz, gasp ve tutuklama vakaları bildirilmeye devam etmekte, bu da sınır dışı edilme korkusunu artırmakta ve bazı ailelerin gönüllü olarak geri dönmesine neden olmaktadır. Mülteciler ayrıca iklim risklerine maruz kalmaya devam etmektedir; İslamabad'da son zamanlarda meydana gelen muson yağmurları evlere ve mülklere zarar vermiştir.

- **Birleşmiş Milletler Afganistan Yardım Misyonu (UNAMA), *Güvenli sığınak yok: Afganistan'a zorla geri gönderilen kişilerin karşılaştığı insan hakları riskleri, 24 Temmuz 2025:***

<https://unama.unmissions.org/afghanistan-un-report-documents-human-rights-violations-forced-returnees>

Birleşmiş Milletler Afganistan Yardım Misyonu İnsan Hakları Servisi tarafından yayınlanan rapora göre, Afganistan'a zorla geri gönderilen kişiler önemli insan hakları riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Afganistan'a zorla geri gönderilen çok sayıda Afgan arasında, zulüm veya işkence ya da diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezaya, zorla kaybedilmeye veya diğer telafisi imkansız zararlara maruz kalma riski taşıyan belirli gruplara mensup kişiler bulunmaktadır. Fiili yetkililer tarafından misilleme ve insan hakları ihlallerine maruz kalma riski özellikle yüksek olan nüfus grupları arasında kadınlar ve kız çocukları, eski hükümet ve güvenlik güçlerine bağlı kişiler, medya çalışanları ve sivil toplum yer almaktadır.

Afganistan'a zorla geri gönderilen Afganlar, geri dönüşlerinin ardından fiili yetkililer tarafından tehdit, keyfi tutuklama ve gözaltı, işkence ve kötü muamele gibi insan hakları ihlallerine maruz kaldıklarını bildirmiştir. Fiili yetkililer tarafından tutuklanma veya başka türden misillemelere maruz kalma korkusu, bu gruplara mensup kişilerin Afganistan'a zorla geri gönderilmelerinin ardından ciddi şekilde etkilenmelerine neden olmakta ve bu kişilerin çalışmasını, ülke içinde serbestçe dolaşmasını ve günlük yaşamın diğer alanlarına katılmasını engellemektedir. Afgan göçmenlere, keyfi tutuklama ve gözaltı, kötü muamele, mülklerine el konulması ve geri dönmeleri için zorla rüşvet ödenmesi dahil olmak üzere, ev sahibi ülke yetkilileri tarafından uygulanan baskı ve zorlama, gönüllü geri dönüş için özgür, önceden ve bilgilendirilmiş rıza ilkesi dahil olmak üzere uluslararası insan hakları hukukuna aykırıdır.

- **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), *Afganistan: Afganların geri dönüşü çok katmanlı bir insan hakları krizine yol açıyor*, 18 Temmuz 2025:**

<https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2025/07/afghanistan-returns-afghans-creating-multi-layered-human-rights-crisis>

Bu yıl Afganistan'a geri dönmek zorunda kalan veya zorlanan Afganların sayısındaki artış, uluslararası toplumun acil dikkatini gerektiren çok katmanlı bir insan hakları krizi yaratmaktadır. Yedi aydan biraz fazla bir sürede, 1,9 milyondan fazla Afganistanlı İran ve Pakistan'dan Afganistan'a geri dönmüştür. Yalnızca İran'dan, yıl başından bu yana 1,5 milyondan fazla kişi gelmiştir. 500.000 kişi 13 Haziran'dan bu yana olmak üzere, bunların 938.000'i veya %60'ı sınır dışı edilmiştir.

1 Ocak 2025 tarihinden bu yana Pakistan'dan 300.000'den fazla Afganistanlı geri dönmüştür. Bu sayıya, Taliban'ın iktidarı ele geçirmesinden ve hükümetin 2023'te "Yasadışı Yabancıların Geri Gönderilmesi Planı"nı kabul etmesinden bu yana geri dönen yüzbinlerce kişi de eklenmektedir. Tacikistan'da da, mülteciler ve sığınmacılar da dahil olmak üzere bir grup Afgan vatandaşının 8 Temmuz 2025 tarihinde Vahdat'ta güvenlik görevlileri tarafından çağrıldığı ve tüm Afgan vatandaşlarının 15 gün içinde ülkeyi terk etmeleri gerektiği konusunda bilgilendirildiği bildirilmiştir.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 28 Temmuz 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw31-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Tacikistanlı yetkililer, Afgan mülteciler ve sığınmacılara karşı yeni bir sınır dışı etme dalgası başlatmış ve bunu 19 Temmuz 2025 tarihinde resmi olarak doğrulamıştır. Afgan mültecilerin, Temmuz 2025'in başında, 15 gün içinde Tacikistan'ı terk etmeleri gerektiğini, aksi takdirde sınır dışı edileceklerini bildiren kısa mesaj uyarıları aldıkları söylenmektedir. Rudaki bölgesinde ve başkent Duşanbe'nin yaklaşık 26 kilometre doğusundaki Vahdat şehrinde, Afgan mülteciler (erkekler, kadınlar ve çocuklar) 15 Temmuz 2025'te toplandıkları ve bilinmeyen yerlere nakledildikleri bildirilmektedir. Raporlara göre, Ekim 2024 ile Temmuz 2025 arasında en az 485 Afgan vatandaşı Tacikistan'dan sınır dışı edilmiştir. Bu kişilerin 334'ü sığınmacı veya mülteci olarak kayıtlıdır. Resmi olmayan tahminlere göre, şu anda Tacikistan'da 10.000 ila 13.000 arasında Afgan vatandaşı yaşamaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Save the Children, *Afganistan: İran'dan gelenlerin sayısında artış Haziran ayında yaklaşık 80.000 çocuk sınırı geçti*, 2 Temmuz 2025:**

<https://www.savethechildren.net/news/afghanistan-surge-arrivals-iran-about-80000-children-crossing-border-june>

2025 yılının Haziran ayında, yaklaşık 80.000 Afgan çocuk İran'dan Afganistan'a geçmiştir. Bu sayı, 2025 yılının Mayıs ayına göre iki katından fazla artarak, zaten aşırı yüklenmiş olan sistemi sınırına kadar zorlamıştır. Bu 80.000 çocuğun yaklaşık 6.700'ü refakatsiz ve ülkeye ulaşan çocukların yaklaşık %39'u zorla geri gönderilmiştir.

Medya

- **Tolo News, *Message to Host Countries: Forced Returnees Are Migrants, Not Criminals*, 30 July 2025:**
<https://tolonews.com/afghanistan-195222>

Afganistan Mülteciler ve Geri Dönüş Bakanlığı'na göre, 2025 yılının ilk dört ayında 1,2 milyon Afgan göçmen İran'dan, 184.000'den fazlası ise Pakistan'dan zorla sınır dışı edilmiştir. Mülteciler ve Geri Dönüş Bakanlığı Müsteşarı Abdul Rahman Rashid, "Ev sahibi ülkeler Afgan göçmenlerin insan, medeni ve yasal haklarını ellerinden almamalıdır. Onlar zorla göç ettirilmiş göçmenlerdir, suçlu değildirler. Göçmenlere saygı göstermek, İslami ve insani değerlere saygı göstermektir," açıklamasında bulunmuştur.

Bakanlığın Planlama ve Politika Başkanı da, geçtiğimiz yıl Pakistan ve İran'da çoğu yasal belgeleri olmadığı için gözaltına alınan yaklaşık 10.000 Afgan mahkumun serbest bırakılarak ülkesine geri gönderildiğini bildirmiştir.

Araştırma Kurumları

- **Savaş ve Barış Raporlama Enstitüsü (IWPR), *İran: "Afganlara Karşı Nefret Çok Büyüdü"*, 4 Temmuz 2025:**
<https://iwpr.net/global-voices/iran-hatred-towards-afghans-has-grown-so-much>

İran'da yaşayan Afganlar, İran-İsrail savaşının kaosu ortamında Tahran'ın sınır dışı işlemlerini hızlandırmasıyla birlikte keyfi tutuklamalar, sınır dışı edilmeler ve mallara el konulması olaylarını anlattılar. Komşu İran'da altı milyona yakın Afgan'ın yaşadığı tahmin edilmektedir ve 2021'de Taliban'ın iktidarı ele geçirmesinin ardından büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. İranlı yetkililer uzun süredir Afganları toplu olarak sınır dışı etmeye çalışmaktadır; 12 günlük savaş sırasında, medyanın en az beş Afgan vatandaşının İsrail'in Mossad istihbarat teşkilatı için casusluk yaptıkları gerekçesiyle tutuklandığını ve gözaltına alındığını bildirmesiyle düşmanlık artmıştır.

Bu haber, Afgan toplumu arasında endişe dalgasına yol açtı ve birçok kişi işlerini ve mal varlıklarını kaybettiğini ve kaçmak zorunda kaldığını bildirmiştir. Tahran'ın Shiroudi Caddesi yakınlarında ailesiyle birlikte yaşayan 37 yaşındaki Mohammad Sarwar, "İran hapishaneleri, Mossad ile işbirliği yaptığına dair asılsız suçlamalarla tutuklanan Afganlarla doludur. Savaş günlerinde düşmanca medya ve propaganda, sıradan insanları bile Afgan göçmenlere karşı kışkırttı," demiş ve eklemiştir, "Afganlara yönelik nefret o kadar artmıştı ki, işverenler bize maaşlarımızı bile ödemiyorlardı. Birçok işçi, Mossad ile işbirliği yaptığı suçlamasıyla tutuklandı."

Yasal Uyarı:

Mevcut belge, Afgan vatandaşlarına yönelik mülteci statüsü belirlemeye ilişkin hususlarda UNHCR Türkiye tarafından toplanan menşe ülke bilgilerini (MÜB) derlemektedir.

Derleme kamuya açık bilgilere, çalışmalara ve yorumlara dayanmaktadır. Derleme açıklayıcı nitelikte olmakla birlikte ne kamuya açık alanda mevcut olan bilgilerin tamamını kapsamakta ne de insan hakları koşullarına ilişkin genel bir rapor olması amaçlanmaktadır. Rapor, herhangi bir bireysel mülteci talebinin esasları konusunda nihai değildir. Tüm kaynaklar alıntılanmış ve tamamıyla referans verilmiştir. Kullanıcılar, alıntı yapılan belgelerin tam metnine bakmalı ve başvurulardan kaynaklanan belirli araştırma konularına atıfta bulunarak kaynak materyalin güvenilirliğini, ilgililiğini ve güncelliğini değerlendirmelidir.